

Dr. Nemes Zoltán r. dandártábornok

A RENDŐRSÉG ÉS A HATÁRŐRSÉG INTEGRÁCIÓJÁVAL ÖSSZEFÜGGŐ 2008. ÉVBEN VÉGREHAJTOTT FELADATOK

(az integráció utánkövetési feladatai)

Az integrált rendőrség 2008. január 1-én megkezdte működését, azonban több, az integrációhoz kapcsolódó feladat végrehajtása ekkorra még nem fejeződött be. Az integrált szervezet sikeres működéséhez fűződő jelentős érdekre tekintettel az ORFK vezetője a felmerülő problémák, megoldási lehetőségek elkülönített kezeléséről döntött, és a 2008. január 23-án hatályba lépett utasításában rendelkezett az utánkövetés körébe tartó feladatcsoportokról, főkapitányi biztos kijelöléséről és a végrehajtásban érintettek kötelezettségeiről.

Az utánkövetéssel kapcsolatos feladatok végrehajtásának rendszere, az előző év munkabizottsági gyakorlatától eltérően alakult. Az áthúzódó, illetőleg az évközben felmerült teendők végrehajtása az érintett szakterülethez tartozó szervek feladatát képezte. A feladatok végrehajtásához részletes feladatterv állt össze, mely tartalmazta, az érintett központi és megyei szervek, valamint a főkapitányi biztos feladatait.

2008. február végéig megtörtént a 2007. évről áthúzódó integrációs feladatok azonosítása, nyilván-

tartásba vétele és ütemezése, valamint megkezdődött azok végrehajtása.

A központi területi szervek vezetői intézkedtek az integrált szervezet működésében észlelt hibák feltárására, azok kijavításának megszervezésére. Megtörtént a személyi állomány végzettségének és felkészültségének vizsgálata, és a szükséges képzési, átképzési, felkészítési feladatokat az érintett szervezetek végrehajtották. A Rendőrség és Határőrség integrációjában érintett felügyeleti szervek, ügyészségek, bíróságok, hazai és nemzetközi társszervek, társadalmi és civil szervezetek, konzulátusok, rendőr attasék, követségek, összekötő tisztek szükség szerinti értesítése illetve a kialakított munkakapcsolat felülvizsgálata megvalósult. Az ORFK és a Határőrség Országos Parancsnoksága által korábban megkötött megállapodások felülvizsgálata és az új, integrált szervezet működéséhez szükséges együttműködési megállapodások megkötésének előkészítése megtörtént.

A kialakított állomány-struktúra, a rendelkezésre álló informatikai, anyagi és technikai feltételek

illetve a végrehajtandó feladatok arányának, összhangjának biztosítására, a finanszírozott létszám rendőri szervek közötti elosztásának módszerére, a szükséges létszám és eszközkorrekció végrehajtására javaslatok készültek. Döntés született a központi státuszgazdálkodás főbb kérdéseiről, a személyi állományra vonatkozó információk pontosításáról és az adatok ellenőrzöttségének javításáról.

A Humánigazgatási Szolgálat az első félévben végrehajtott több kisebb mértékű szervezeti módosítást követően az egyes szervektől beérkezett észrevételekre, valamint vezetői döntésekre figyelemmel elkészítette, majd július hónapban jóváhagyásra felterjesztette a további változásokra vonatkozó javaslatokat. Az ORFK vezetője által meghatározottaknak megfelelően a rendőrségi létszám szervezetek közötti terhelés arányos elosztásának elősegítése érdekében kialakult a feladat végrehajtásához szükséges, vezetői döntéseket támogató megoldás. A harmadik negyedévben került sorra a Nemzeti Nyomozó Iroda, a Készenléti Rendőrség, és a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság létszámának felülvizsgálata.

Bűnügyi területen áttekintették az illetékes rendőrségi szakemberek a Robotzsaru NEO rendszer működését és az adattovábbítási rendszereket az esetleges működési zavarok kiküszöbölése érdekében. A hatályos nemzetközi bűnüldözési egyezményekre figyelemmel felvették a kapcsolatot a szomszédos országok bűnüldözési szerveivel az integrációt megelőző, határőrségi bűnüldözési kapcsolatrendszer új alapokra történő helyezése érdekében.

Rendészeti területen az érintett szervezetek elvégezték a nemzetközi határképviselési rendszer

felülvizsgálatát, továbbá intézkedtek a szükséges változások végrehajtására. Felvették a kapcsolatot a szomszédos országok határképviselési szerveivel az együttműködések új helyzetéhez való igazodásának kialakítása érdekében.

A Határőrség és a Rendőrség integrációját követően a határrendészeti szolgálati ág feladatai és szervezeti elemei beilleszkedtek a rendőrségi feladatrendszerbe és struktúrába. A belső határszakasszal rendelkező megyei rendőr-főkapitányságok kialakították a mélységi ellenőrzés rendszerét, amely magába foglalja az idegenrendészeti, közrendvédelmi és közbiztonsági feladatokat. A külső határokon a határrendészeti kirendeltségek szervesen beilleszkedtek a megyei rendőr-főkapitányságok szervezetébe, és azok feladatrendszerével összehangolták munkájukat.

Hazánk schengeni csatlakozásakor a belső határokon zökkenőmentesen zajlott le a határellenőrzési rendszer megszüntetése. A külső határok őrzése és a mélységi ellenőrzések során alkalmazott erők, eszközök és módszerek biztosítják az illegális migráció elleni eredményes fellépést a szárazföldi, légi és vízi határokon.

A nemzetközi forgalom számára megnyitott Ferihegy, Debrecen és Sármellék Nemzetközi Repülőtér 2008. március 31-ével csatlakozott a schengeni övezethez. A határrendészeti szolgálati ág a 2008. évi feladatait a komplex határbiztonsági rendszer jól szervezett működtetésével, az operatív helyzet változásaira, új jelenségeire történő gyors reagálással, az erők, eszközök racionális alkalmazásával, a hazai

és a szomszédos országok társszerveivel kialakított hatékony együttműködéssel, eredményesen hajtotta végre. A korábbi, a sajtó által fölvetett biztonsági deficittel kapcsolatos aggályok nem igazolódtak, mivel a szomszédos országoktól illegális határátlépés miatt átvett személyek száma a háromnegyedére csökkent.

Gazdasági területen végrehajtották az integráció előtt megkezdett határőrségi programok, projektek átvételét, a javítási-karbantartási, szolgáltatási szerződések felülvizsgálatát és a volt Határőrség szolgálati gépjárművek egységes rendőri arculatának kialakítását. Biztosították a létrejött gazdasági ellátó igazgatóságok egységes működésének feltételeit, valamint felkészültek a Schengen Alap felhasználás ellenőrzésére.

A rendőrségi vagyonba átvették a Határőrség ingatlanvagyonát. Az integráció során feleslegessé váló, felszabaduló ingatlanok egy részét az állami vagyonról szóló törvény rendelkezéseinek megfelelően a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.-nek visszaadta a Rendőrség, így mentesült a használat ellenértékének megfizetése alól.

A vagyonátadás következményeként fokozódott az aránytalanság a megyei rendőr-főkapitányságok anyagi-technikai eszközeik és ingatlan ellátottságuk színvonalában. Az eszközök átcsoportosítására ter-

vezet készült. A Határőrség és a Rendőrség egyes informatikai rendszereinek integrálása az alapvető rendszerek vonatkozásában megtörtént. A Robotzaru Neo ügykezelési, rendészeti alrendszereinek bevezetésére és teljeskörű alkalmazásának biztosítása érdekében intézkedések történtek.

Az integrációval összefüggésben a hatályos jogszabályok alapján a rendőrségi belső szabályozók módosítása, szükségszerű új belső szabályozók kiadása megtörtént. 2008. évben összesen 59 ORFK utasítás és 4 ORFK intézkedés kiadására került sor.

Az integrációs utánkövetés körébe tartozó teendők végrehajtásában érintett szervezetek a hatáskörükbe tartozó feladatokat szakszerűen teljesítették, és biztosították az integrált szervezet szakszerű és eredményes működését. A tervezett feladatok végrehajtása döntő részben megtörtént, azonban egyes feladatok esetében objektív okok – például jogi akadályok – miatt a teljeskörű végrehajtásra nem adódott mód, több területen pedig az idő rövidsége miatt nem lehetett még minden kétséget kizáróan megítélni a felmerült problémák fő jellemzőit, ezért a változtatásra irányuló megalapozott javaslatok elkészítése és azok végrehajtása a 2009. évben fog megvalósulni.

Tóth Péter

SZÉLJEGYZETEK ELSŐ SCHENGENI ÉVÜNK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Több szempontból sincs könnyű helyzetben egy, a nemzetközi biztonság stratégiai kérdéseivel foglalkozó kutató, amikor a Rendőrség 2008 című kiadvány szerkesztőinek felkérésére a Magyar Köztársaságnak a schengeni egyezményhez való csatlakozásához kapcsolódó rendészeti kérdésekről kell véleményt mondania. Mindenekelőtt szeretné elkerülni, hogy egy olyan tudományág – ti. a rendészettudomány – területére tévedjen, ami nem a szakterülete, s amire vonatkozóan maga is csupán a Rendőrség, a Vám- és Pénzügyőrség (VPOP), a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH), az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (IRM), illetve az Európai Rendőrségi Hivatal (Europol) és az Európai Határőrizeti Ügynökség (Frontex) honlapjain megjelent adatokból és statisztikákból tájékozódik. Ugyancsak visszafogottságra ösztönzik a megközelítésbeli különbségek is. Egy főként a stratégiai problémákkal, a nemzetközi viszonyok és a nemzetközi biztonság tendenciáival foglalkozó kutató – ha csak nem kénytelen – nem szívesen von gyorsméréletet a sok tekintetben még mindig csak formálódó schengeni rendszerben eltöltött első, gyakorlati tanulóévünk alapján.

Másrészről viszont tagadhatatlan a kihívás is, hiszen éppen Schengen az egyik legszemléletesebb példája annak, hogy napjainkra mennyire elmosódott a határ a kül- és a belbiztonság között, mennyire közel került egymáshoz a nemzetközi biztonsági tanulmányok tudományága és a rendészettudomány. Jelen írás e közelség miatt született meg, s nem annyira mérleget kíván vonni a schengeni rendszerben eltöltött első évünkről, mint inkább néhány, a nemzetközi biztonsági tanulmányok tapasztalatai alapján megfogalmazott szempontra kívánja felhívni a figyelmet a mérlegkészítés kapcsán.

Többet nyerni a réven, mint veszíteni a vámon

Mindenekelőtt nem árt ismételtlen leszögezni, hogy a schengeni térséget megalkotói azért hozták létre, hogy a belső mozgásszabadság biztosításával és az emberek egymáshoz közelítésével kiteljesítsék az Európai Unió „négy szabadságát”, azaz a gyakorlatban is megvalósítsák annak lehetőségét, hogy az em-

berek, az áruk, a szolgáltatások és a tőke szabadon mozogjanak a tagállamokon belül. Vagyis Schengen biztonsági dimenziójának elemei – ideértve a térség külső határainak szigorúbb ellenőrzését, a határon átnyúló rendőrségi együttműködést a szervezett bűnüldözés ellen, a tagállamok törvényeinek összehangolását, az igazságügyi együttműködést, a közös vízumpolitikát, a schengeni információs rendszerben megvalósuló adatcserét stb. – csupán „kiegyenlítés-ként” jöttek létre. Annak a biztonsági kockázatnak a csökkentése (nota bene: és nem megszüntetése!) érdekében, ami egy nagyobb térségen belüli nagyobb embertömeg szabadabb mozgásával óhatatlanul és törvényszerűen együtt jár. Schengen sikerének alapkérdése tehát valójában az: vajon többet nyerünk, nyertünk-e a szabad mozgás biztosításával, mint amennyit veszítünk az ehhez kapcsolódó különböző biztonsági kockázatokkal?

E kockázatok mértékét Magyarország és a vele egy időben csatlakozók esetében a schengeni térség kibővülése előtt – olykor még utána is – sokan el túlozták. Günther Beckstein bajor miniszterelnök például azt állította, hogy a határellenőrzés megszüntetése Csehországból és Lengyelországból megkönnyíti majd a bűnözők beáramlását Németországba.¹ Az osztrákok 58%-a ugyancsak fenntartással fogadta a határellenőrzés megszüntetését az ország keleti határain, 75%-uk pedig attól félt, hogy a határok lebontása a bűncselekmények számának növekedéséhez vezet majd országukban.² Norbert

Darabos osztrák védelmi miniszter még 2008 novemberében is az Ausztria keleti országrészében élő lakosság biztonságával próbálta indokolni azt az erősen vitatott gyakorlatot, hogy az osztrák hadsereg a schengeni határok megszűnése után is segédkezik az osztrák–magyar határ őrzésében.³ Az osztrák védelmi miniszter korábban – 2008 augusztusában – a *Profil* című hetilapnak úgy nyilatkozott, hogy azért kellett meghosszabbítani a hadsereg segéd-szolgálatát a magyar–osztrák határ mentén, mert a magyarok az ukrán határon nem ellenőriznek kellő komolysággal. Az osztrák kritikákra válaszul elég azonban mindössze két adatot megemlíteni: míg 2007-ben 243 Ausztriában elfogott és bizonyíthatóan a magyar határon át az országba jutott illegális migránst kellett Magyarországnak visszavennie, addig 2008-ban mindössze 146 főt toloncoltak vissza Ausztriából Magyarországra (40%-os csökkenés). Akár sikernek is tekinthetnénk, hogy az új belépők első schengeni éve – legalábbis a hivatalos statisztikai adatok szerint – nem igazolta e nyugati félelmeket, de némiképp keserű szájjal tehetjük csak, e félelmek ugyanis jórészt a velünk szemben táplált előítéletekből származtak.

Néhány kritikus felvetette azt is – itthon és külföldön egyaránt –, hogy felkészültségünk hiányosságai okán a schengeni térséghez való csatlakozásunkat követően csökkenhet Magyarország belső biztonsága. A 2008. évre vonatkozó első statisztikai

¹ Keleti bűnözőkkel riogatnak a határnyitás előtt. *Inforadio.hu*, 2007. december 19.

² Schengeni határnyitás – növekvő bűnözéstől tart az osztrákok nagy többsége. *Hírszerző*, 2007. 12. 12.

³ Szászi Júlia: Maradnak az osztrák katonák a schengeni határokon. *NOL*, 2008. november 15.

adatok nem támasztják alá ezeket az előzetes aggodalmakat sem.⁴

Magyarországon a bűnügyek és a határrendszet körében előforduló jogellenes cselekmények száma 2007-hez képest 2008-ban – még az erősödő migrációs nyomás mellett is – összességében csökkent (míg az előbbi 4,5, az utóbbi 18%-kal). Összességében csökkent az illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekmények száma is (15%-kal). Ez utóbbiak kapcsán egyébként sokkal inkább arról beszélhetünk, hogy 2008 tendenciái a várakozásoknak megfelelően alakultak: a schengeni külső határ szerb és román viszonylatában növekedett a számuk (126, illetve 60%-kal), a schengeni belső határok viszonylatában pedig jelentősen csökkent (átlagosan 55, osztrák viszonylatban pedig 87%-kal). Hogy ez mennyire így van, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a 2008-ban regisztrált, migrációhoz kapcsolódó összes jogellenes cselekmény (7567) csaknem 72 %-át (5442) három megye – Szabolcs-Szatmár-Bereg, Csongrád és Bács-Kiskun – területén követték el. Figyelemreméltó ugyanakkor, hogy 2007-hez képest 2008-ban jelentősen megváltozott az illegális migrációhoz kapcsoló különböző jogellenes cselekmények aránya. Az embercsempészás

bűncselekmények száma 63%-kal (524-ről 196-ra), a közokirat-hamisítás bűncselekményeké 44%-kal (2272-ről 1278-ra) csökkent, igaz, mindeközben 272%-kal (155-ről 576-ra) növekedett a beutazási és tartózkodási tilalom megsértése bűncselekmények száma, miként 30%-kal (2797-ről 3634-re) nőtt a tiltott határsértés és kísérlete szabálysértések száma is. Vagyis úgy tűnik, hogy a jogellenes cselekmények súlyosságának szempontjából is kedvezően érintette hazánkat az első schengeni évben bekövetkezett arányeltolódás.

Az illegális migráció Magyarország belső biztonságát a társadalom számára legérzékenlyebben a külföldi bűnelkövetőkön keresztül érinti. Bár erre vonatkozóan nem rendelkezünk 2008-as statisztikai adatokkal, a korábbi évek erre vonatkozó adatai, valamint a 2008-as évre vonatkozó bűnügyi és határrendészeti adatok alapján összességében nem számíthatunk szignifikáns változásra. A bűnügyi statisztika adatai alapján ugyanis a külföldi bűnelkövetők szerepe a magyarországi bűnözésben továbbra sem jelentős. Sőt, míg az 1990-es évek közepétől az ezredfordulóig az összes ismertté vált elkövető 3-4%-a volt külföldi, akik az ismertté vált cselekményeknek 2-3%-át követték el, 2003 és 2007 között az ismertté vált cselekményeknek csupán 1,04–1,69 %-át (4420–7366 cselekmény) követték el külföldiek,

⁴ A 2008-as adatokra vonatkozóan lásd Draskovics Tibor 2009. február 9-i beszámolójának anyagát a Parlament honvédelmi és rendészeti bizottsága előtt (<http://www.irm.gov.hu>), a rendőrség 2008. január 1. és 2008. december 31. közötti időszakra vonatkozó *Határrendészeti helyzetkép*, illetve *Határrendészet – szöveges értékelés* című anyagait (http://www.police.hu/statisztika/kozbiztstat/hat_hkep.html), valamint a *Gyorsjelentés a Vám- és Pénzügyőrség 2008. évi tevékenységéről* című összefoglalót (<http://vam.gov.hu>).

elsősorban román (23,74–33,39%) és ukrán (37,14–13,53%) állampolgárok.⁵

Az objektív és szubjektív biztonságról

A kérdés mármost az, hogy a 2008-as statisztikai adatok alapján első schengeni évünkre vonatkozóan levonható – alapvetően pozitív – következtetések ténylegesen mennyire befolyásolják a magyar társadalom biztonságérzetét. Az adatok hivatalos értékelése mellett ugyanis első schengeni évünk társadalmi megítélése döntően ettől függ. A biztonsági kérdések szakírói már az 1960-as évek elején megállapították, hogy a biztonság megközelíthető objektíven (reális fenyegetés) és szubjektíven (érezkelt fenyegetés) egyaránt, és cseppet sem biztos, hogy a két megközelítés mindig egybeesik. Az államok, a nemzetek és a különféle más közösségek ugyanis sok esetben egészen máshol látják egy-egy fenyegetés küszöbértékét. A finnek például már igen csekély számú külföldinél aggódnak a bevándorlás miatt, ezzel szemben Svájc csaknem 15 százaléknyi „idegennel” is működőképes. Vagy máshonnan véve a példát: jóllehet az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium adatai szerint Magyarországon az elmúlt tíz esztendő során 2008-ban volt a legalacsonyabb

az ismertté vált bűncselekmények (408 407), az ismertté vált sértett személyek (211 455), a szándékos emberölések (147), a közterületen elkövetett bűncselekmények (120 700) és az ismertté vált személygépkocsi-lopások száma (5809), úgy tűnik, hogy a magyar lakosság biztonságérzetét mégsem ez határozza meg. Ha ugyanis a biztonsági dimenziók fontosságát és a velük kapcsolatos társadalmi elégedettséget vetjük össze, akkor azt tapasztaljuk, hogy a társadalom által két legfontosabbnak tekintett biztonság dimenzióban – létbiztonság (fontossága 83 a 0–100 fokú skálán), közbiztonság (fontossága 63) – a legnagyobb az eltérés az „elvárt, vágyott”, valamint az „elért, biztosított” mérték között. A létbiztonság esetében -39 ez az arány, a közbiztonság esetében pedig -14, vagyis mindkét dimenzió esetében negatív tartományban van. Egyszerűbben szólva: a megélt biztonságérzet 39, illetve 14 ponttal marad alatta annak a szintnek, amit az emberek szeretnének elérni. Ezzel szemben a katonai biztonság (fontossága 35), a környezetbiztonság (fontossága 35) és a jogbiztonság (fontossága 32) esetében ugyanez az eltérés pozitív tartományban található (+29, +6 és +19).⁶ Azaz az állampolgárok megfelelőnek érzik az ország katonai védelmét, megfelelőnek tartják a demokratikus jogok szabad gyakorlásának lehetőségét, s a környezetbiztonság is enyhén pozitív mérleggel zárt.

Bár konkrét kutatások és vizsgálatok nélkül nehéz eldönteni, hogy az „elvárt, vágyott” és az „elért,

⁵ ORFK. Ismertté vált külföldi állampolgársági bűnelkövetők állampolgárság szerinti megoszlása 2003–2007. évben. http://akadalymentes.orfk.hu/data/cms531685/kulfbunelk_allampolg_2003_2007.pdf. Póczik Szilveszter – Fehér Lenke – Dunavölgyi Szilveszter – Jagusztin Tamás – Windt Szandra: Nemzetközi migráció – nemzetközi kockázatok. *Magyar Tudomány*, 2008. 9. szám, 1095. o.

⁶ Radványi Lajos: A magyar lakosság biztonságfelfogása és értékpreferenciái, 1999–2008. *Nemzet és Biztonság*, 2009. március.

biztosított” között a közbiztonság terén érzékelhető eltérés kialakulásában mekkora szerepük van azoknak a bűncselekménytípusoknak – például a garázdaságnak (10 786), a szándékos testi sértésnek (12 791), a rablásoknak (kb. 3250) és a lakásbetöréseknek (19 239) –, melyek száma 2008 folyamán emelkedett, de nincs okunk azt feltételezni, hogy a negatív megítélés kialakulásában döntő szerepe lenne a statisztikai adatoknak (miként a pozitívében sincs).

A lakosság biztonságérzetét, vagyis a szubjektív biztonságot ugyanis napjainkban a statisztikai adatoknál sokkal erősebben befolyásolják a közbiztonsággal kapcsolatos médiában megjelenő tartalmak, illetve maga az a mód, ahogy média a közbiztonsággal összefüggő kérdéseket és eseményeket tárgyalja. A kép e tekintetben meglehetősen lehangoló: a biztonsággal – s ez belül a közbiztonsággal is – összefüggő kérdések médiatálalására ugyanis a legerőteljesebben a médiumok között a közönségszámért és a hirdetési bevételekért zajló küzdelem nyomja rá a bélyegét, ami még a békésebb és nyugalmasabb időkben is arra sarkallja a hírportálokat, újságokat, rádiókat, televíziókat, hogy minél gyorsabban közöljék, minél szenzációsabb hírekkel láncolják magukhoz a közönséget. Ráadásul a modern tömegmédiá egyre érzékelhetőbben bulvárosodik, ami a popularitást, a felszínességet, a gondolati tartalmak egyszerűsített közvetítését és a „*bad news is good news*” típusú szenzációhajhászást, a szélsőséges és extrém esetekre való koncentrációt, az ezekből való általánosítást hozza magával. A biztonság, s ezen belül a közbiztonság szempontjából a kérdés az: vajon a hírharc és a médiumok bulvárosodása nem törli-e el a társadalom egészséges veszélyérzete és a biz-

A Magyarországra érkező különböző etnikumú menekültek befogadását elutasítók aránya (a mérlegelők körében, %)

	2006. június	2007. február	2008. szeptember
Arab	82	87	83
Kínai	79	81	81
Orosz	75	80	76
Román	71	77	75
Piréz	59	68	66
Határon túli magyar	4	4	6

Forrás: TÁRKI Omnibusz-kutatás 2006. június, 2007. február és 2008. szeptember

tonságot potenciálisan veszélyeztető pánik közötti határvonalat? Nem áll-e fenn annak a veszélye, hogy társadalom biztonságpercepciója áthidalhatatlanul távolra kerül a valóságtól? Ez utóbbival elsősorban azért fontos számolnunk, mert bizonyos esetekben az objektív helyzettől független, szubjektíven érzékelt fenyegetés is biztonsági kérdéssé válhat, s ez korántsem olyan jó dolog, mint első pillantásra tűnik. Ha ugyanis a társadalom valamit biztonsági kérdésnek tekint, azt áthelyezi a politikai szféra normál alkumechanizmusából a rendkívüli üzemmódba. Mivel pedig nem is olyan régen az ilyen rendkívüli helyzetek megoldására hivatkoztak térségünk diktatórikus rendszerei is, korántsem biztos, hogy mindig

jó dolog, ha valamit indokolatlanul biztonsági kérdésként kezelünk.⁷

A médiában megjelenő tartalmak mellett a lakosság biztonságérzetét és -percepcióját döntően befolyásolják a társadalmi attitűdök és sztereotípiák is. Schengeni teljesítményünk általános megítélését például alighanem az a tény – miként arra a nemzetközi és hazai kutatások is rendszeresen rámutatnak –, hogy hazánkban Európához és saját régióinkhoz képest is kifejezetten magas a bevándorló-ellenesség aránya.⁸ A European Social Survey 2006-os felmérése szerint a magyar lakosság jelentős része úgy gondolja, hogy Magyarországra inkább rosszabb hely lett azzal, hogy más országból származó emberek telepedtek le nálunk. Hazánk a vizsgált európai országok rangsorában a legelőítéletesebb közvéleménnyel jellemezhető országok közé tartozik. A Tárki felmérése szerint⁹ a magyar lakosság 32%-a tekinthető idegenellenesnek (egyetért azzal, hogy *az országba menedékkérő be ne tehesse a lábát*), csupán 10% tekinthető idegenbarátnak (egyetért azzal, hogy *minden menedékkérőt be kell fogadni*), 58%-a pedig mérlegelné a menedék nyújtását, illetve megtagadását attól függően, hogy milyen nemzetiségű vagy mely etnikai csoporthoz tartozik a menedék-

kérő. A legelőítéletesebben szemlélt csoportok közé – akiket a magyar lakosság többsége távol tartana országunktól – az arabok, az oroszok, a románok és kínaiak tartoznak. A felmérések szerint a lakosság előítéletességében a konkrét tapasztalatokon alapuló ellenszenvnél jóval erősebb az ismeretlentől való félelem és idegenkedés, amit jól jelez, hogy a megkérdezettek többsége a nem létező pirézeket sem kívánja befogadni.

A magyar lakosság idegenekkel szembeni előítéletessége tehát többnyire „virtuális” jellegű és szimbolikus természetű. Nemigen lehet más, hiszen a valamilyen státusban bevándorlónak számító külföldiek aránya a teljes lakosságszámhoz viszonyítva 1,7 százalék, ami nemzetközi összehasonlításban jelentéktelennek számít. Ráadásul a rendszerváltást követően bevándorlók túlnyomó többsége határon túli magyar volt, akik Romániából, Ukrajnából és a jugoszláv utódállamokból települtek át, s integrálásuk nem okozott különösebb gondot. Vagyis a magyar lakosság idegenekkel szembeni „virtuális” és szimbolikus előítéletessége – a magyar migráció-történet negatív tapasztalatai mellett¹⁰ – alighanem döntően a migrációval és a bevándorlókkal kapcsolatos társadalmi és politikai diskurzusok eredményeként formálódott és formálódik ma is. Emlékezzünk csak arra, hogy a hazai politikai szereplők gyakran rájátszottak a migrációval kapcsolatos társadalmi félelmekre. 2002-ben az ellenzéki MSZP 23 millió román munkavállaló érkezését vizionálta, 2004-ben pedig – immár kormánypártként – szintén a külföldi munkavállalókkal szemben kampányolt a

⁷ A biztonság fogalmára vonatkozóan lásd Gazdag Ferenc – Tálas Péter: *A biztonság fogalmának határaitól. Nemzet és Biztonság*, 2008. január, 3–9. o.

⁸ Lásd erről *Látélet 2008*. Kutatási összefoglaló az előítéletesség és az intolerancia hazai helyzetéről. *Political Capital*, 2008. 36–47. o.

⁹ Az idegenellenesség mértékének alakulása a rendszerváltástól napjainkig. *Tárki*, 2008. szeptember 24. <http://www.tarki.hu/hu/news/2008/kitekint/20081001.html>

¹⁰ Lásd erről *Látélet 2008*, 44–45. o.

kettős népszavazás kapcsán. A jobboldalon 2007-től vált folyamatossá az Európán kívüli, főként a kínai bevándorlókkal való riogatás. Mindezek jelentősen hozzájárultak ahhoz, hogy a magyar lakosság többsége mind a közbiztonsági, mind a munkaerő-piaci, mind a kulturális szempontokat tekintve előítéletes a migránsokkal szemben. Mivel a jövőbeni demográfiai trendek gyorsan felülírhatják eddigi kényelmes helyzetünket, s ez a jelenlegi előítéletek fennmaradása esetén komoly kockázatokat rejt magában, kulcsfontosságúnak tűnik a migrációval és a bevándorlókkal kapcsolatos hazai diskurzus gyors és tudatos átalakítása, mindenekelőtt az előítéletekre alapozott és félelmet generáló migránsképp megváltoztatása.

Szélesebb nézőpontból

Első schengeni évünk teljesítményét nem a Magyarországon elkövetett bűnügyek és a határrendészet körében előforduló jogellenes cselekmények 2008-as statisztikai adatainak az előző évek adataival való összevetése jelöli ki. Még akkor sem, ha a Rendőrség, a Vám- és Pénzügyőrség, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, az Igazságügyi

és Rendészeti Minisztérium sikerét vagy sikertelenségét a napi politika ezen méri. A valódi teljesítményt sokkal inkább az fejezi ki, hogy ezek a mutatók egy olyan esztendőben születtek (ha tetszik: olyan évben produkálták az említett intézmények), amikor Magyarországra 39,6 millió – vagyis az ország lakosságánál csaknem négyszer több – külföldi érkezett, mi magyarok pedig 17,4 millió alkalommal utaztunk külföldre. S azt sem feledhetjük el, hogy a hozzánk látogató külföldiek egy olyan országba jöttek, mi pedig egy olyan országból mentünk külföldre, ahol csupán húsz éve bontották le azt a drótkerítést (vasfüggönyt), amely minket, magyarokat és kelet-közép-európaiakat évtizedeken keresztül elválasztott Európától és a világtól. Elválasztott és elszigetelt fizikailag, politikailag és mentálisan is. Az évtizedekig elszigetelt társadalmak pedig általában nehezen és csak hosszú idő alatt találják meg helyüket a világban. Schengen fizikai elszigeteltségünk utolsó maradványainak vetett véget, s ha lehet egyáltalán levonni komoly következtetéseket egy „tanulóévből”, a magyar teljesítmény egyáltalán nem rosszabb e területen, mint politikai elszigeteltségünk felszámolása terén. Nem is beszélve a mentális dimenzióról, ahol még várat magára a rendszerváltás.

Dr. Garamvölgyi László r. dandártábornok

VÉDŐBÁSTYA

Sokak számára kézenfekvőnek tűnt, hogy a 2008-as esztendő, évtizedek óta talán a legnagyobb rendőrségi feladathalmazának végrehajtására készült programot így nevezzük el, hiszen – egyebek mellett – a Rendőrség és a Határőrség integrációjáról volt szó. Némi patetizmussal, de mindenképp úgy vélem; történelmi előzményekre is asszociálhatunk. A középkori magyar határőrizet nagy szakaszában a végvárakra helyeződött a határvédelem súlypontja, főleg az Oszmán Birodalom egyre erőteljesebb expanziós törekvései miatt. A nyugati uralkodóházak – főleg a nándorfehérvári diadal után –, úgy is tekintettek hazánkra, mint az öreg kontinens védőbástyájára. Most picit más a helyzet, hiszen nem a törököt kell megállítani, ám a schengeni csatlakozás után megint „védőbástya” szerep jutott nekünk, hiszen az Európai Unió szárazföldi határainak 15 százalékát továbbra is, a már integrálódott szervezet őrzi.

Természetesen a monstre program (ti. a rendőrség egészét, valamennyi szolgálatát átfogta), nem minden előzmény nélküli, hiszen először a „Bizton-

ság, Bizalom, Becsület” triász filozófiáját határoztuk meg, amely teljes attitűdváltást is eredményezett.

A cél világos volt; fogalmazzunk meg tartalmas szakmai programokat (Védőbástya) és ennek adekvát kommunikációt, ami értelemszerűen a tájékoztatási gyakorlat alapos revízióját is jelentette. Hosszú évekig vergődünk a rendőri szakma – kommunikációs érdekek – média Bermuda-háromszögében, mert hát a szervezetünk eredendően esemény vagy eseményt követő reakciókra kárhoztatott. Ezen persze nehéz változtatni, hiszen a rendőrséget magas jogforrások kötelezik tájékoztatásra (sajtó-, média-, adatvédelmi-, rendőrségi-, büntetőeljárás törvények), de sikerült a szakmai programok mellé olyan kampányokat szervezni, amelyek új célcsoportokat értek el, ráadásul a korábbiakhoz képest nagyságrendekkel nagyobb határfokban. Így kerülhetett arra sor, hogy a „zéro tolerancia” és az „objektív felelősség” bevezetését követően, a szakadatlanul folytatott kommunikációs metódusok társadalmilag elfogadottá váltak, dacára a szigorításoknak, mind jellemzőbbé vált az önkéntes jogkövetés. Csak egyetlen adat:

a közlekedési balesetben elhunyt személyek száma az 1967-es szintre esett vissza, 2008-ban 262 életet mentettünk meg, ugyanis ennyivel kevesebben haláltak meg az utakon az előző esztendőhöz képest!

Optimálisra sikeredett a rendőrség szakmai programjainak kommunikációs és PR kampányokkal fűszerezett összehangolása; a jól felépített elemek kiválóan erősítették egymást, végig tudtuk a magunk diktálta tempót tartani. Talán már hangsúlyozni sem kell; az ittas vezetés elleni Charta és a diszkó balesetek megelőzésére és a drogfogyasztás visszaszorítására indított, „Tiszta fejjel” kampányok összefüggtek, csakúgy, mint a rendőrség etikai kódexének közzététele és az úgynevezett igazoltatási kiskaté is szerves egészet alkotott.

A „Tiszta fejjel” kampánynál érdemes kicsit elidőzni. Az újkori rendőrség történetében példátlan vállalkozásba kezdtünk, hiszen soha korábban nem történt olyan kezdeményezés (már az ötlet is ördögtől való!), hogy forgassunk videó-klipet, adjunk ki DVD-t, kimondottan a veszélyeztetett fiatalokat megszólítva. Ezzel pontosan azt a speciális célcsoportot sikerült elérni, amelyhez eddig semmilyen kommunikációs csatornája nem volt a rendőrségnek – az eredmény nem maradt el. Már a megjelenés napján több ezren nézték és hallgatták az adathordozókat, mi több a klip felkerült a slágerlistákra és alig két hét után már bekerült az első húszba! Volt azonban egy másik, hatásában talán még nagyobb eredménye is vállalkozásunknak. Nevezetesen, a kísértéseknek eddig enerváltan ellenálló fiataloknak, frappáns muníciót adtunk, most már volt elegáns hivatkozási alap, tehát könnyűszerrel elháríthatóvá vált a presszió.

Szeptemberben – megfejelve az előzőekben vázolt kampányokat – újtára indítottuk az „Egy iskola, egy rendőr” programot, amelyhez általános iskolák csatlakozhattak. Láttuk, tapasztaltuk az iskolákban elszaporodó erőszakot, ezért jó ötletnek tűnt, hogy – zömmel bűnmegelőzési szakemberek nyergeltek át – kollégáink illetékességi területükön fűzzék szorosabbra kapcsolataikat az oktatási intézményekkel. Minőségileg teljesen újszerű lett ez a kontaktus, hiszen külön plakátokat gyártottunk, amelyen névvel és állandó elérhetőséggel hirdettük az iskola rendőrt. A programmal egyszerre három célcsoporthoz is eljutottunk; elsősorban a gyerekek váltak egyre bizalmasabbá „az ő rendőrükhöz”, örültek a pedagógusok is, de eztán már a szülőknak is volt kihez fordulni. Hihetetlen népszerű lett ez a kezdeményezés, a hozzávetőlegesen 2900 általános iskola szinte mindegyike csatlakozott az országban, sőt számos helyen továbbfejlesztették, újabb és újabb területekkel bővítették az együttműködést.

Elodázhatatlanná vált a rendőrség szervezeti kommunikációjának reformja is, ezért megalkottuk a *FŐNIX* projektet; pozícionáltuk a testületet, lefektettük az alapelveket (amolyan kommunikációs etikát), válságmenedzsmentet hoztunk létre és a rendőrség történetében először készítettünk SWOT-analízist. A proaktív és offenzív kommunikáció érdekében létrehoztuk a Rendőrségi Tájékoztatási Irodát és megkezdte működését a Rendőrségi Digitális Stúdió is. Mindezzel megteremtettük a korszerű, a fejlett monitoring és dokumentáló rendszerre épülő, hatásos és eredményes szervezeti kommunikáció lehetőségét, amely messzemenően beváltotta a hozzáfűzött reményeket.

Dr. Boda József r. ezredes (PhD)

REND- ÉS BÉKEFENNTARTÁSI FELADATOK KÜLFÖLDÖN

TÖRTÉNELMI VISSZATEKINTÉS

A nemzetközi rend- és békefenntartásban való részvétel a magyar rendvédelmi szervek számára nem új keletű dolog. Hadtörténelmi kutatások alapján bizonyítható, hogy magyar katonák és tengerészek részt vettek a Krétán, 1897-1898-ban lezajlott béketeremtő akcióban.¹ A görög és török fél közötti összecsapások megakadályozására a hat európai nagyhatalom (brit, francia, német, olasz, orosz, osztrák-magyar) közös béketeremtő missziót hozott létre. 1897. március 1-jén a nagyhatalmak döntöttek a sziget közigazgatásának átvételéről és a magyar származású Pintér Gyula konzult bízta meg ezzel a feladattal. Az osztrák-magyar kontingens két katonai rendőri alegységet hozott létre Kissamóban és Apokornóban.

Dokumentumok bizonyítják, hogy magyar rendvédelmi erők részvételével zajlott az ún. kínai boxer-lázadás megfékezése 1900-1901-ben. Az osztrák-

magyar monarchiát a Zenta, a Mária Terézia, az Erzsébet és az Aspern² cirkálók képviselték.

Az első „modern” békeműveleti (rendvédelmi) misszióra 1903-1909 között a Balkánon került sor. 1903. közepére általános etnikai és polgárháború alakult ki a megszálló török hadsereg valamint az albán, bolgár, görög, macedón, montenegrói és a szerb népesség között. A Török Porta 1903. november 6-án elfogadta I. Ferenc József osztrák császár és II. Miklós orosz cár javaslatát a válság békés rendezésére. December 12-én a terület (Koszovó, Macedónia, Montenegró) polgári adminisztrációja vezetőjévé Heinrich Ritter Müller von Roghoj császári és királyi udvari tanácsost, nevezték ki. A török csendőrség is osztrák parancsnokot kapott gróf Johann Salis-Seewis vezérkari alezredes szemében. A három vilajetet csendőrkerületekre osztották fel. A hat főből álló osztrák-magyar csendőri csoport Koszo-

¹ Berek Lajos, et al. op cit. 9-II. o.

² Vitéz Barkó István ezds., Gyalóky Jenő ezds., Pilch Jenő ezds., Markó Árpád alezds: *A magyar katona vitézségének ezer éve*

*Az osztrák-magyar békemisszió parancsnoksága
Üskübön*

vóba került. A csendőrkerülethez 23 szárnyparancsnokság és 82 órs tartozott. A kerületben 277 török csendőr szolgált. A nemzetközi ellenőrzéssel működő csendőrség feladata a vidék közrendjének biztosítása, a fegyveres csoportok felszámolása volt. Az osztrák-magyar koszovói csendőrkerület parancsnokság augusztus 26-án a helyi lakosság szimpátiatüntetésétől kísérvé hagyta el Üsküb városát.

A katonai misszió és a polgári közigazgatás 1909 márciusában távozott el végleg a missziós területről. A kiküldetés idején az osztrák-magyar vezetésű török csendőrség 25 nagyobb helyi fegyveres ütközetet és számos kisebb akciót hajtott végre, vizsgált ki.

Osztrák-magyar csendőrök szintén jelen voltak Albániában, 1913-14 között, ahol az albán csendőrség felállítása és kiképzése volt a feladatuk. Az osztrák-magyar császári és királyi csapatok részvétele a krétai bevetéskor egy évig tartott. Az albániai akció 1914 augusztusában a háború kitörésével ért véget.

1973-75 között a Vietnamban működő Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság elsősorban

katonai feladatokat látott el, de a misszióban szolgált 600 főből mintegy 120 fő a rendvédelmi szervek állományából került ki. Sajnos itt szenvedte el első veszteségét is a magyar rendészeti békefenntartás Dylski Aurél határőr százados személyében.³

Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) rendőri, rendvédelmi missziói

Az ENSZ rendőri missziók a hidegháború végével, 1989-ben kezdődtek, bár 1960-ban alkalmaztak még egy 400 fős nigériai, valamint Cipruson egy igen kis létszámú ENSZ rendőri kontingenst is, ezek azonban akkor még kivételt képeztek.

Az első olyan ENSZ békeműveleti misszió, amelyben nagyobb létszámú rendőri megfigyelő is részt vett, Namíbiában volt 1989–90 között. Az Egyesült Nemzetek Namíbiai Átmenetet Segítő Csoportja (ENSZ UNTAG) missziójában Magyarország 22 fővel képviseltette magát. A misszióban való részvétel alapfeltétele a tárgyalóképes angol nyelvtudás volt. Az ez irányú felmérés azonban lehangoló képet mutatott, hiszen a Rendőrség akkori állományából összesen három fő rendelkezett a megkövetelt nyelvi képességgel. Ezért a kontingensben az akkori politikai helyzetnek megfelelően nemcsak rendőrök, hanem diplomaták és hírszerző tisztek is helyet kaptak. A kontingens felkészítése a Rendőrtiszti Főiskolán zajlott, parancsnoka Gál Gáspár Tamás nagykövet, a Külügyminisztérium afrikai főosztályának vezetője lett, aki tagja volt a vietnami

³ Győri Sándor: *Magyarok Dél-Vietnamban*

Képek a namíbiai és a kambodzsai ENSZ missziókból

magyar kontingensnek is. Búcsúztatásuk az osztrák rendőrség felajánlása alapján a Schwechati repülőtéren történt 1989. április 25-én, az osztrák rendőri kontingenssel közösen. A kontingensparancsnok a magyar kontingens irányítása mellett ellátta a dél-namíbiai körzet ENSZ rendőrfőkapitányi beosztását is. Az állomány tagjai pedig ENSZ rendőrállomásokra kerültek, ahol nemzetközi mezőnyben kellett ellátniuk a rendőri megfigyelői és ellenőrzési feladataikat. A misszió közel egy évig tartott és összesen 24 ország 1750 rendvédelmi szakembere, úgynevezett „polgári rendőre” vett benne részt.

Alig telt egy év a sikeres namíbiai misszió után, amikor újabb felkérés érkezett a magyar kormányhoz az ENSZ-től. Száz magyar rendőrtisztet kértek, a Pol Pot vezette vörös khmerekről hírhedté vált távol-keleti országba, Kambodzsába. Ez a vállalkozás az ENSZ és a Magyar Köztársaság Rendőrsége történetének addigi legösszetettebb és legnagyobb létszámú nemzetközi akciója volt. A misszióban több mint 26 000 fő vett részt.

Vezetéssel a magyar kontingens tagjai 1992 májusa és 1993 júliusa között az ország tíz tartományában, 33 különböző helyen teljesítettek fegyvertelen, megfigyelői szolgálatot. Rendőreink nem elszigetelt, jól őrzött katonai táborokban laktak, hanem a helyi lakosságtól bérelt házakban, velük együtt éltek és dolgoztak.

A magyar rendőri megfigyelőknek számos veszélyhelyzettel kellett szembenézniük. Az állomány közel fele folyamatosan, biztonsági szempontból különösen veszélyes körülmények között teljesített szolgálatot. Az országban több helyen alakult ki veszélyes övezet. A vörös khmer támadások elsősorban közép- és észak-nyugat Kambodzsában jelentettek fokozott veszélyt, míg a vietnami határtérségben és a Mekong folyó mentén a malária okozott komoly egészségügyi kockázatot. A magyar kontingens tagjait négy alkalommal érte fegyveres támadás, de ezek – szerencsére – csak könnyebb sérülésekkel, magyar áldozat nélkül végezték. Enyhébb lefolyású trópusi betegségek

ben (például malária) a kontingens mintegy 40%-a szenvedett.⁴

A következő misszió újra Afrikába szólította a magyar rendőröket: 1994-ben 20 magyar rendőr teljesített szolgálatot közel egy évig Mozambikban, ENSZ zászló alatt. A kontingens parancsnoki teendőket és a Déli Régió rendőrfőkapitányi teendőit én láttam el. Az országban majdnem húsz éven át polgárháború dúlt, egymillió volt az áldozatok száma és mintegy kétmillióan menekültek a szomszédos országokba. Mozambik területének 70%-át elaknásították. A leszerelt katonák és gerillák rablóbandákba tömörülve fosztogattak. A bűnüldözés hatékonysága a rendőrség hiányos felszerelése, alacsony bérezése és a burjánzó korrupció miatt kritikán aluli volt. A rendőri vezetők passzív ellenállása miatt nagyon nehézkes volt a helyi rendőrséggel való együttműködés. A helyi rendőrség demokratikus átalakításában, az emberi jogok biztosításában, a technikai felszereltség és a munkavégzés minőségének javításában komoly szerepe volt az ENSZ rendőröknek. A magyar kontingens több mint fele, nyelvi felkészültsége és szakmai ismeretei elismeréseként valamilyen szintű parancsnoki beosztásban szolgált.

Még be sem fejeződött a mozambiki misszió, már 1994 decemberében újabb magyar rendőri kontingens kelt útra Afrikába. Ezúttal Angola volt a célország, ahol a misszió öt éve alatt 38 magyar rendőr- és hártártszot szolgált. Az életkörülményeket és a veszélyességet alapul véve elmondható, hogy ez a küldetés

volt a legnehezebb. A magyar rendőri megfigyelők itt egyesével, 500-1300 kilométerre egymástól, igen mostoha körülmények között dolgoztak, egy-egy nemzetközi csoport tagjaként. Az elhelyezésre sokszor csak sátrak, vagy romos épületek álltak rendelkezésre. Az ivóvíz és üzemanyag ellátás megoldatlan, az egészségügyi gyorssegély kivitelezhetetlen volt. A híradást nagyteljesítményű műholdas rádiórendszer lett volna hivatott szolgálni, de az összeköttetés folyamatosságát nem sikerült biztosítani. A rendőröket több alkalommal érte gyalogsági támadás a gerillák részéről, szintén ők lőtték le az ENSZ főtitkár különmegbízottjának repülőgépét, ami azután a misszió bezárását vonta maga után. A helyzet komolyságát az is jellemzi, hogy itt minden magyar megfigyelő megkapta a maláriát és egy közülük a mai napig is küszködik vele. Mindennapos gond volt a napi víz és élelmiszeradag előteremtése.

Rendőreinket következő küldetésük ismét az afrikai kontinensre szólította. Ezúttal Nyugat-Szaharába keltek útra és 21-en teljesítettek itt szolgálatot 1995 februárja és 2001 júniusa között.

Magyar UNAVEM rendőrök

⁴ Boda József: *Beszámoló jelentés a kambodzsai ENSZ rendőri misszióról, 1993, BM Levéltár*

Magyar rendőr járőr Nyugat -Szaharában

A jugoszláviai polgárháború fontos szakasza zárult le 1995. decemberében, a Daytoni Békeegyezmény aláírásával. Alig egy hónappal az aláírás után a magyar rendőrök már Szarajevóban voltak az új misszió előkészítése érdekében. Az ENSZ Nemzetközi Rendőri Különítményébe (NRK) 1996. március elején érkezett meg az első, 35 fős kontingens. A helyzet nagyon bonyolult volt, hiszen három köz-

igazgatás, három rendőrség működött és három hadsereg nézett egymással farkasszemet. Valamennyi lakott település bejáratát erősen felfegyverzett rendőrök és katonák védték, géppuskákkal, páncélozott harcjárművekkel és harckocsikkal megerősítve.⁵ 1996–2002. között mintegy 150 magyar rendőr és határőr szolgált az ENSZ Nemzetközi Rendőri Különítményében. A szolgálat nagyon sokat változott, a kezdeti közvetlen megfigyelői és nyomozói feladatok helyett, a misszió utolsó évében már tanácsadással és kiképzéssel foglalkoztak. 2003 elejétől, az Európai Unió vette át ezt a feladatot az ENSZ-től.

Az ENSZ Grúziai Megfigyelő Misszióját (UNOMIG)⁶ az 1992-es grúz-abház polgárháború békés rendezése céljából hozták létre. 2003. december 1-jétől az ENSZ rendőri tanácsadói missziót is

⁵ Boda József: *Jelentés a boszniai ENSZ Magyar Rendőri Kontingens munkájáról*, Budapest, 1997. október, BM. Levéltár

⁶ United Nations Observers Mission in Georgia

Képek a boszniai és a grúziai ENSZ rendőri missziókból

létesített az országban. A feladat a következő volt: a helyi rendőrség számára szakértők és tanácsadók, kiképzők biztosítása a rendvédelmi szakfeladatok demokratikus és szakszerű végrehajtása érdekében. A tanácsadói csoport 20 fős volt, s 2004 és 2006 között három fő magyar rendőr szolgált a misszióban. A 2004. november 11. és 2006. március 10. közötti időszakban a szerző látta el az UNOMIG rendőri főtanácsadó feladatát.

Az ENSZ katonai megfigyelőkkel már 1994. óta jelen van a tádzsikisztáni UNTOP misszióban, ahol az EBESZ-szel együttműködve felügyelték a tádzsik-afgán határon a tűzszünet betartását. Az ENSZ rendőrséget egy főtanácsadó képviseli, akinek a feladata a helyi belügyminisztérium segítésére terjed ki.

2002. december és 2004. február között ENSZ felkérésre egy oroszul és angolul egyaránt jól beszélő, missziós tapasztalattal rendelkező magyar rendőrtiszt szolgált Tádzsikisztánban, a belügyminiszter főtanácsadójaként.

Az ENSZ Hágai Nemzetközi Törvényszéke (ICTY)⁷ 1993. május 25-én alakult meg az ENSZ Biztonsági Tanácsa 827-es határozatával. Bár a Törvényszék nem békeműveleti misszióként működik, mégis fontos feladatot tölt be, amely feladatok komoly kihatással vannak, elsősorban a Balkánon zajló békefenntartói, válságkezelői műveletekre. 2003 szeptembere és 2005 áprilisa között egy magyar rendőrtiszt hölgy is dolgozott a volt Jugoszlávia területén elkövetett háborús bűnököt kivizsgáló Hágai Nemzetközi Törvényszéken nyomozóként,

amely komoly elismerés a Magyar Rendőrség bünygi szolgálata számára.

Egyéb nemzetközi szervezetekben végzett rendőri feladatok

Az ENSZ mellett (de tőle függetlenül) más nemzetközi szervezetek is foglalkoznak a nemzetközi válságok kezelésével és békefenntartással. Az 1982 áprilisa óta a Sínai-félszigeten működő Többnemzetiségű Erők és Megfigyelők (MFO)⁸ missziójában 1995 augusztusától veszünk részt a Honvédelmi Minisztériummal közösen, ahová azóta is folyamatosan biztosítunk 15 fő rendőrt, katonai rendészeti feladatokra. A magyar kontingens létszáma 41 fő, ebből a misszió sajátosságainak megfelelően, mindig négy hölgy is szolgál. A Sínai-félszigeten eddig több mint 100 fő magyar rendőr és határőr teljesített szolgálatot, közülük sokan többször is.

1998–2000. között a Nyugat-Európai Unió (NYEU) felkérésére két magyar rendőrtiszt teljesített szolgálatot „ismét” Albániában. Feladatuk az albán bünygi rendőrség átszervezésében és átképzésében való részvétel volt.⁹

⁸ Multinational Force & Observers

⁹ Hajdú Sándor: *WEU MAPE, Nyugat-Európai Unió Többnemzetiségű Rendőri Tanácsadó misszió (A magyar rendvédelmi erők szerepe, részvétele a nemzetközi békefenntartásban)*. Budapest, 2001. július, BM NOK. 34–37. o..

⁷ International Crime Tribunal for the former Yugoslavia

Befejezett missziók (magyar, rendvédelmi)

Időpont	Ország	Misszió	Szervezet	Résztvevők száma
1973–1975	Dél-Vietnám	ICCS	NEFB	124
1989–1990	Namíbia	UNTAG	UN	22
1992–1993	Kambodzsa	UNTAC	UN	129
1994	Mozambik	ONUMOZ	UN	20
1994–1999	Angola	UNAVEM	UN	41
1995–2001	Nyugat-Szahara	MINURSO	UN	26
1996–2002	Bosznia és Hercegovina	UNMIBH	UN IPTF	142
1999–2000	Albánia	WEU/MAPE	WEU	2
1999	Koszovó	UNMIK	UN	48
1999	Koszovó	OSCE PT	OSCE	17
2000	Szerbia és Montenegró	OSCE	OSCE	2
2001	Macedónia	NATO BC	NATO	2
2001	Tádzsikisztán	OSCE	OSCE	1
2001–2003	USA New York	UN DPKO	UN	1
2002–2003	Tádzsikisztán	UNTOP	UN	1
2003–2006	Grúzia	UNOMIG	UN	3
2004	Belgium, Brüsszel	EU Tervezőcsoport Bosznia-Hercegovina	EU	1
2004–2005	Belgium, Brüsszel	EU Tanács Főtitkárság Rendőri Osztály	EU	1
2004–2006	Macedónia	EUPOL PROXIMA/ EUPAT	EU	6
2004–2005	Hollandia, Hága	UN ICTY	UN	1
2004–2005	Afganisztán			8
2005–2006	Jordánia			6
2005	Irak			5
2007–2008	Grúzia	EU BS	EU	1
Összesen:				610

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) is felismerte a rendvédelmi szervek demokratizálásának és reformjának szükségességét és 2001-ben létrehozta a bécsi központú Stratégiai Rendőri Ügyek Osztályát (SPMU). 2006-ban a tagállamok szakértőinek bevonásával kidolgoztak egy kézikönyvet a demokratikus rendőri munkával kapcsolatban. A rendőri tanácsadói és oktatói munka mellett nagy figyelmet fordítanak a jogállamiságot segítő tanácsadói és szakértői tevékenységre. Az EBESZ jelen van Albániában, Bosznia-Hercegovinában, Horvátországban, Koszovóban, Montenegróban és Szerbiában.

Az Európai Unió (EU) tagállamai 1999 decemberében Helsinkiben új európai biztonság- és védelempolitika mellett döntöttek. Ezek szerint az EU-nak képesnek kell lennie önálló cselekvésre, melynek végrehajtásához hiteles katonai erővel és döntéshozatali mechanizmussal kell rendelkeznie. 2003 végére megszületett az (egységes) Európai Biztonsági Stratégia. Az év második felében pedig létrehoztak egy 60 000 fős katonai és egy 5000 fős rendvédelmi készenléti erőt. Az EU mint regionális szervezet számára a rendvédelmi békeműveletekben való részvétel új feladatként jelentkezett.

Az Észak-atlanti Védelmi Szövetség (NATO)¹⁰ a hidegháború végével, a Varsói Szerződés megszűnésével, a Szovjetunió felbomlásával és a délszláv válság kitörésével új helyzettel találta szemben magát. A szövetség történetében azonban a legnagyobb változást a 2001. szeptember 11-ei, Amerikai Egyesült Államok ellenes terrortámadás okozta.

Ez arra ösztönözte a tagállamokat, hogy új képességeket fejlesszenek ki hadseregeikben (rendfenntartói, polgári-katonai együttműködési, újjáépítési stb.). Rendvédelmi tevékenysége során kezdetben a balkáni konfliktusok idején elsősorban határőrizeti szakembereket alkalmazott megfigyelői, ellenőrzési, közvetítői feladatokra, (albán-macedón határtérség), valamint katonai rendőröket. A nemzeti katonai rendész (rendőr) alegységek pedig a katonai alakulatok rendjére és biztonságára hivatottak ügyelni.

A JELENLEGI HELYZET

A világban, napjainkban 4 földrészen 14 olyan ENSZ misszió van folyamatban, ahol rendvédelmi szakemberek jelenléte szükséges és ezekben több mint 11 000 rendvédelmi szakember vesz részt. Az EU 12 olyan missziót irányít, amelyben rendvédelmi szakemberek dolgoznak. Az EBESZ elsősorban a Balkánon és a Kaukázusban igényli rendvédelmi szakemberek jelenlétét, 19 misszióban. NATO rendfenntartó missziók 6 országban működnek. Magyar rendőrök, rendvédelmi szakemberek három földrészen, 16 országban, 18 helyen szolgálnak. A teljes missziós létszám jelenleg 113 fő.

Az Európai Unió elvárásnak megfelelően Magyarország 107 főt ajánlott fel az Európai Válságkezelő Rendőri Erők kötelékébe, a csatlakozás (2004. május) idejére. Az első Európai Biztonság- és Védelem Politikai (EBVP) műveletek megkezdése (2003) óta az európai biztonság- és védelempolitika ernyője alatt további 18 polgári és katonai misszió indult, amelyek közül hét már lezárult (3 katonai, 4 civil).

¹⁰ North Atlantic Treaty Organization

Folyamatban lévő missziók (rendvédelmi):

Időpont	Ország	Misszió	Szervezet	Résztevők eddiggi száma	Résztevők jelenlegi száma
1995–	Egyiptom, Sínai-félsziget	MFO	MFO	115	15
2003–	Grúzia	OSCE BC	OSCE	7	1
2003–	Macedónia	OSCE PT	OSCE	4	2
2003–	Bosznia és Hercegovina	EUPM	EU	10	3
2004–	Bosznia-Hercegovina	EUFOR ALTHEA	EU	37	5
2005–	Ukrajna	EUBAM	EU	12	13
2006–	Azerbajdzsán	OSCE	OSCE	1	1
2006–	Kongó	MONUC	UN	1	1
2006–	Koszovó	EUPT/EULEX	EU	2	55
2007–	Szerbia	OSCE	OSCE	2	2
2007–	Irak	EUJUST LEX	EU	3	2
2007–	Indonézia	EC DEL	EC	1	1
2007–	Afganisztán	ISAF-HUN PRT	HUN PRT	6	3
2008–	Afganisztán	EUPOL AFG	EU	4	2
2008–	Palesztina	EUPOL COPPS	EU	1	1
2008–	Palesztina	EUBAM RAFAH	EU	1	1
2008–	Grúzia	EUMM	EU	4	4
2008–	USA	ENSZ Főtitkárság	ENSZ DPKO	2	1
Összesen:				213	113

*Magyar rendőr szakasz és különleges nyomozó csoport az EUFOR ALTHEA misszióban
Bosznia-Hercegovinában 2005-2006-ban*

A jelenleg folyamatban lévő nyolc civil, egy katonai és két összetett (civil-katonai jellegű) EBVP műveletben jelenleg mintegy 2500 katonai és 2500 polgári szakértő (bíró, büntetés-végrehajtási, közigazgatási, pénzügyőr, rendőr, ügyész, választási szakértő stb.) teljesít szolgálatot. A polgári válságkezelői létszám az EUPOL Afganisztán misszió tervezett bővítésével és a koszovói EBVP művelet létszámának fel-

töltésével jelentősen, további mintegy kétezer fővel fog emelkedni, míg katonai oldalon a tervezett csádi művelet létszáma akár a 3-4 ezer főt is elérheti.

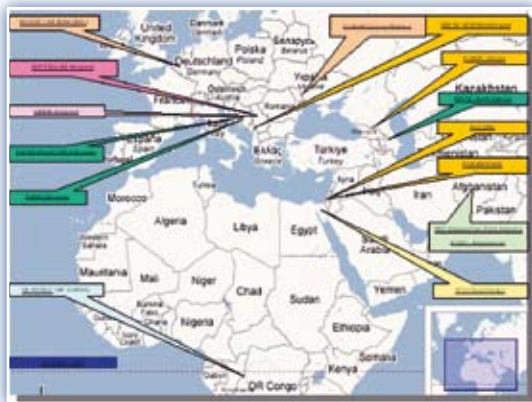
Az EBVP polgári válságkezelési oldalának jelentős erősödését nemcsak az Afrikában, Ázsiában és a Közel-Keleten indított újabb és újabb civil műveletek, hanem az ezekben szolgálatot teljesítő polgári szakértők száma is egyértelműen jelzi. Az

Képek Afganisztánból és Irakkból

EBVP polgári dimenziója jelentőségének növekedése egyúttal felvetette a polgári válságkezelő műveletek tervező és irányító brüsszeli struktúra megerősítésének igényét is, amelynek alapján az elfogadott irányelvekkel összhangban – 2008 szeptemberétől a Tanács Főtitkárságán belül – immár új, jelentősen kibővült struktúra felelős az uniós polgári válságkezelő feladatok végrehajtásáért.

A fent említett nemzetközi szervezetekben végzett békemissziós feladatok mellett kollégáink részt vettek és vesznek a magyar kormány által vállalt és támogatott két- és többoldalú műveletekben, Afganisztánban, Horvátországban és Irakban.

A magyar részvétel területi megoszlása a rendvédelmi békemissziókban

A MAGYAR RENDVÉDELMI BÉKEFENNTARTÁS JÖVŐJE

Magyarország most már az EU csatlakozás után nagyobb szerepet kell, hogy vállaljon a rendvédelmi- és polgári válságkezelésben, békeműveletekben, ezért ehhez a már meglévő erőket és eszközöket központilag koordináltan célszerű alkalmazni (felkészíteni, készenlétben tartani és kihelyezni).

A polgári válságkezelés erő- és eszközszerét sürgősen szükséges kialakítani, megteremteni, és alkalmazásukat megtervezni. Különös tekintettel a missziókban ma már mindenhol jelentkező, összetett feladatot jelentő biztonsági szektor reformja miatt! A Külügyminisztérium vezetésével egységes, a katonai és polgári válságkezeléssel kapcsolatos stratégia kialakítását javaslom, bevonva ebbe a munkába a Honvédelmi Minisztérium, az IRM és a többi érintett tárca szakértőit.

Magyarország politikai súlya, befolyása szempontjából fontosnak tartom, hogy egy egészséges egyensúlyt alakítsunk ki a személyi állomány biztosítása vonatkozásában, a rendvédelmi békeműveletekben érintett szervezetek irányába. Tagállamként ugyan részt veszünk az ENSZ és az EBESZ munkájában, a gyakorlatban viszont szinte alig biztosítunk létszámot a két szervezet rendvédelmi béketámogató misszióihoz.

Szendrei János

A BÉKÉS EGYÜTTÉLÉS REMÉNYÉBEN

„Te rólam semmit, én rólad mindent tudok...”

Choli Daróczi József

Bevezető

Amennyire egyszerű és érthető, annyira összetett a fenti, poétikus gondolat. Időszerű és elgondolkoztató. Ennek a kijelentésnek az igazsága bármilyen együttműködés meghatározó kritikája lehet. Egymás megértéséhez egymás megismerésén vezet az út.

Ez lehetőséget teremt arra, hogy a rendőrség a cigányság¹ sajátos élethelyzetéhez, kultúrájához közel kerülve, egymást jobban megismerve a közbiztonság védelme érdekében kifejtett intézkedéseit nemcsak szakszerűségben, hanem elfogadottságban, polgárbarát mivoltában is erősíthesse.

A társadalom és a kisebbségek célja közös: a konfliktus- és előítéletmentes viszony megterem-

tése, a párbeszéd javítása, folyamatos fenntartása, egymás jobb megértése.

Magyarországon ma tizenhárom – törvényben rögzítetten is elismert, jogokkal felruházott – kisebbség él. Közöttük legnépesebb – bár lélekszámukat tekintve meglehetősen eltérő adatokkal szolgálnak a különféle statisztikák – a cigány etnikum.

Az elmúlt közel két évtizedben óriási átalakuláson ment át Magyarország: nincs ma olyan honfitársunk, akinek az életét valamilyen formában ne befolyásolta volna az a folyamat, amit köznapian csak rendszerváltozásnak nevezünk. A szocialista társadalmi rend, az ennek megfelelő „alap” és „felépítmény” hátrahagyása óhatatlanul változások sorozatát hozta magával. Eufória – kiábrándultság, remény – reménytelenség jellemezték a közhangulatot, de ami állandó maradt e változó világban, a romákkal kapcsolatos elfogultság. Esélyegyenlőtlenség, hátrányos megkülönböztetés, előítéletesség – kulcsszavak, amikor a romákról beszélünk.

A rendszerváltás után az egymást követő kormányok mindegyike felismerte annak szükségességé-

¹ A cigányságot 1990 óta a szakirodalomban és a mindennapos életben egyre gyakrabban „roma kisebbség”, „roma népesség” megnevezéssel illetik. A tanulmányban felváltva használom a roma és a cigány kifejezést.

gét, hogy programjában kiemelt figyelmet fordítson a leszakadó néprétegek, így a romák problémáinak megoldására. Vélhetően komoly ösztönző erő volt az a tény, hogy az Európai Unió csatlakozás feltételeinek egyik meghatározó eleme volt az ország területén élő kisebbségekkel, különösen romákkal való „rendezett viszony” kialakítása.

Ez az igen kényes kérdés a tagállamok jogalkotását is megosztja. Irányelvi szintű norma nem született e tárgyban. Annyi bizonyos, hogy a fejlett nyugati államok közösségébe sem kerülhettünk volna be anélkül, hogy ne rendeztük volna a „legalapvetőbb közös dolgainkat” a kisebbségekkel, közöttük a romákkal.

A cigány etnikum és a Rendőrség kapcsolatának történelmi gyökerei vannak, és korábban más alapokon nyugodtak. Általános volt az a tévhit, hogy mi az egyik, ők a másik oldalon állnak. Ebben markáns, pozitív irányú elmozdulás a rendszerváltás óta érzékelhető. Határozott volt az igény arra, hogy a rendőrök és a roma lakosság közötti konfliktusok rendezése, de legfőképpen megelőzése érdekében a két fél között partneri viszony alakuljon ki.

Együttműködési megállapodás

Az Országos Rendőr-főkapitányság és az Országos Cigány Önkormányzat között 1999 decemberében létrejött egy együttműködési megállapodás, melynek alapvető célja a Rendőrség és a cigányság közötti konfliktus- és előítéletmentes viszony meg-

teremtése, a két érintett közötti párbeszéd folyamatosságának biztosítása.

A megállapodás alapja az Országos Cigány Önkormányzat akkori elnökének hatpontos javaslata volt, amelyet a felek a Belügyminisztérium, az Országos Rendőr-főkapitányság és az Országos Cigány Önkormányzat között létrejött Cigányügyi Vegyes Bizottság keretén belül fejlesztettek tovább, majd véglegesítettek.

Kiemelt területek a rendőri állomány etnikai ismereteinek bővítése, a közös programok szervezése és a konfliktuskezelésben való együttműködés.

Alapvetően rögzítették, hogy a megállapodás nem ad alapot az egyedi ügyekben indult büntető-, államigazgatási és más eljárásokba történő beavatkozásra, ezeken a területeken jelentkező vitatott kérdéseket csak a jogszabályok által biztosított jogorvoslati úton lehet rendezni.

Az együttműködési megállapodás végrehajtására ORFK intézkedés született a területi rendőri szervek és a cigány önkormányzatok közös tevékenységének szabályozására. Az elmúlt években a szorosabb munkakapcsolat kialakítása érdekében a megyék – többségében helyi hatályú – együttműködési megállapodásokat kötöttek.

A Rendőrség területi szervei 2008-ban is kiemelt fontosságának megfelelően a roma kisebbséghez tartozó személyek jogegyenlőségének megvalósulását, a roma szervezetekkel az egymást támogató jó partneri viszony kialakítását, a cigányság és a Rendőrség közötti konfliktus- és előítéletmentes viszony fenntartását irányozták meg. Céljaik megvalósítására, a teendők végrehaj-

tására a főkapitányságok éves, szakmai és pénzügyi tervet készítettek.

Nagy hangsúlyt kapott a cigány kisebbségi önkormányzatokkal történő különböző szintű együttműködések folytatása, erősítése.

A kapcsolatok újraépítése megújult vezetéssel, illetve megszilárdítása az elmúlt évben különösen jelentős szerepet kapott, hiszen a kisebbségi önkormányzati választásokra 2007 márciusában került sor. A kezdeti nehézségek – amelyek a választások körül, a cigányságon belüli nézetkülönbségekből fakadtak – mára már oldódni látszanak, így a napi munkakapcsolatok normalizált keretek között zajlanak. Például Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 83 együttműködési megállapodás született a Rendőrség és a cigány kisebbség képviselői szervezetek között. Vannak olyan követendő gyakorlattal élő kapitányságok, ahol a cigányságot érintő problémával foglalkozó munka-értekezletre a kisebbségi önkormányzatok képviselői is meghívást kapnak, így az aktuális kérdések megvitatásában és a jövőbeni célok meghatározásában egyeztetett állásfoglalást fogalmazhatnak meg. A kisebbségi vezetők több alkalommal segítettek elő a konkrét bűnügyek vagy szükséghelyzetek esetén kialakult konfliktushelyzetek normalizálását, a felfokozott indulatok lecsillapítását.

Koncepcióváltás ombudsmani javaslat alapján

Az Országgyűlés által elfogadott és sikeresen kiépített, valamint működtetett társadalmi bűnmegelőzési nemzeti stratégia (II/5/2003. (X.28.) OGY

határozat) hosszú időre meghatározta a Rendőrség és a roma szervezetek, önkormányzatok együttműködésének irányát. Ugyanis a stratégia a cigánysággal kapcsolatos közösségi és ágazati politikákat, együttműködést a kriminalitással kapcsolta össze. A hangsúly akaratlanul is a bűn(ismétlés) megelőzésre helyezték! Talán ez az oka annak, hogy ombudsmani felvetés alapján, 2008. november 1-jétől a kisebbségi kapcsolattartás feladatát az ORFK Bűnmegelőzési és Áldozatvédelmi Osztály helyett az ORFK Hivatal Szóvivői Iroda látja el.

Roma fiatalok rendőri pályára irányítása

1997-től a rendőrség elindított egy roma fiataloknak szóló ösztöndíj programot, amelyet minden évben kiírnak.

A cigány fiatalok rendőri pályaválasztásának ösztönzésére kiadott 4/2000. (II. 2.) ORFK intézkedés értelmében, 2008-ban is lehetőség volt a cigány származású középiskolás fiatalok rendőrré válásának elősegítésére kiírt pályázaton részt venni.

A pályázati feltételek teljes körű megismertetése érdekében a megyei rendőr-főkapitányságok kisebbségi koordinátorai szélesítették „toborzási” gyakorlatukat, az iskolák és a kisebbségi szervezetek megkeresésén túl kihasználták a „roma média” adta lehetőségeket is.

A legtöbb megyében a kisebbségi referensek fokozott figyelmet fordítanak a rendészeti szakközépiskolába jelentkező roma fiatalok támogatására. A tájékoztatásukon és felmerülő kérdéseik megvá-

laszolásán túl segítséget nyújtanak önéletrajzuk elkészítésében vagy a felvételi nyomtatványok kitöltésében.

Jelzések szerint a roma fiatalok már az orvosi és pszichológiai alkalmassági vizsgálaton vagy az erőnlét felmérésen sem felelnek meg, így a felvételi eljárás további szakaszáig el sem jutnak. Érdeemes lenne megvizsgálni annak a lehetőségét, hogy a Rendőrség milyen eszközökkel tudna hozzájárulni a szerződést kötött középiskolás fiatalok fizikai állóképességének javításához.

Az elmúlt évek tapasztalatai alapján megfogalmazódott az a kritika, hogy a cigány fiatalok között sokan nem képesek eljutni a középiskoláig, az érettségiig, ezért őket a program nem tudja megszólítani. Azon fiatalok jelentős része pedig, akiknek a képessége lehetővé teszi, hogy az érettségit megszerezzék, nem a rendőri pálya felé orientálódnak. Ennek tudható be, hogy ma is kevés roma fiatal jelentkezik, kevesen vannak romák az aktív állományban.

2008-ban az ORFK kidolgozott egy új utasítást, mely egyben tartalmazza a középiskolákban és a felsőoktatásban tanuló cigány származású fiatalokra vonatkozó jogszabályi feltételeket.

Az utasítás – a középiskolák, illetve a felsőoktatási intézmények nappali tagozatán tanuló cigány származású fiatalok tanulmányai eredményes befejezésének elősegítése, illetve a hivatásos állomány utánpótlási bázisának szélesítése érdekében – a cigány származású középiskolás fiatalok részére a rendőri pálya választásának ösztönzésére szolgáló támogatási rendszer létrehozására készült. Támogatást kapnak olyan büntetlen előéletű, roma származású fiatalok, akik tanulmányaikat államigazgatási,

pénzügyi és számviteli főiskolákon, jogi, illetve közgazdaságtudományi egyetemeken már megkezdték, egy tanév követelményeit sikeresen teljesítették, és 3,5-es tanulmányi átlagot értek el.

A pályázók közül a 10 legjobbban a rendőrség felajánlja, hogy részére havonta a mindenkori diákhitel részarányos összegét folyósítja.

Az igazságügyi és rendészeti miniszter 2008 nyarán felvetette, hogy a hátrányos társadalmi rétegek számára a követelményszint leszállításával tegyék elérhetővé a rendőri pályát és a fokozatosság elvét követve először képezzenek olyan fegyveres biztonsági őreket, akik a későbbiekben, az érettségi megszerzését követően jó eséllyel jelentkezhetnek valamelyik rendészeti szakközépiskolába vagy a Rendőrtiszti Főiskolára.

Ezzel az elgondolással a „szakmai” és a roma szervezetek is jobban egyetértettek, mint azzal, hogy a felvételi követelményeket csökkentsék, vagy nyíltan alkalmazzák a pozitív diszkriminációt, ami konfliktusokat gerjeszthet az állományon belül. Reményeink szerint a jövőbeni intézkedések motorjai lesznek a roma-rendőr kapcsolattartás felerősödésének!

2008-as programjaink

A területi szervek bűnmegelőzési osztályainak munkatársai szinte minden alkalmat megragadnak arra, hogy programjaikon, megjelenéseiken a kirekesztettség és a diszkrimináció ellen ható foglalkozásokat, előadásokat, fórumokat, esetleg játékos vetélkedőket tartsanak. A gyermek- és ifjúságvédelmi

projektek körében ez a törekvés a legerőteljesebben a D.A.D.A. és az ELLEN-SZER programokban jelenik meg. E két program megfelelő tartalmi és időbeni lehetőséget nyújt arra, hogy az információadáson túl konfliktuskezelő és tolerancianövelő szerepjátékokon keresztül, tapasztalati úton hasson a fiatalok vélemény és magatartás változásaira. Jelenleg az ország több mint félszáz iskolájában közel ötvezer gyermek vesz részt e két programban.

Az ORFK Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Főosztály Bűnmegelőzési és Áldozatvédelmi Osztály munkatársai 2006-tól folyamatosan munkálkodtak azon, hogy a „107 Esély a Sporttal projekt” megvalósulhasson. A projekt célja, a szabadidő hasznos eltöltése kapcsán az általános iskoláskorú, hátrányos helyzetű (nem csak roma) gyerekek fizikai állóképességének növelése, az egészséges életmódra, szabálykövetésre, illetve előítélet-mentességre nevelés valamint rendőri pályára orientálás volt. 2008-ra a projekt hat helyszínen valósult meg (1 budapesti és 5 vidéki általános iskolában).

2008. június hónapban öltött testet a „Szolgálat – konfliktusok nélkül” című projekt. Célja volt, hogy a romák és a rendőrök közötti kölcsönös előítéletek oldására, az egymással „hagyományosan” rossz viszonyban lévő csoportok közötti kapcsolatok javítására olyan gyakorlati megoldásokat adjunk a munkatársaink kezébe, amellyel súrlódásmentesen és hatékonyan jutnak el egy-egy problémás helyzet konszolidálásához. A tréningek során a résztvevőknek olyan ismeretek elsajátítására, gondolkodásmód és ehhez kapcsolódó készségek kialakítására, fejlesztésére volt lehetőségük, amelyek hozzásegítik őket a mindennapi munkájuk során előforduló konfliktus-

helyzetek feloldásához. A projekt elsődleges célcsoportját a budapesti és a megyei rendőr-főkapitányságok, valamint a helyi kapitányságok közbiztonsági és bűnügyi állományában szolgálatot teljesítő rendőrök alkották. Ők azok, akik napi munkájuk során kapcsolatba és – nem ritkán – konfliktusba kerülnek roma csoportokkal, személyekkel. A tréningek 2008. júniusában zajlottak az ország négy régiójában, mintegy 100 fő részvételével. Időtartamuk két nap (20 óra) volt, amelynek során kiemelt figyelmet kapott a valós életben előforduló konfliktushelyzetek elemzése, a romákkal kialakuló konfliktusok megelőzésének, feloldásának lehetséges módjai. A projekt minden költségét, így a szállást és az étkezést is, a Konszenzus Alapítvány Budapesti Szervezete állta.

Roma identitást visszatükröző társadalmi szervezetek

A roma rendőrök identitása társadalmi szervezetek formájában is kifejeződött.

A Roma Rendőrök Országos Egyesülete a roma fiatalok rendőri pályára irányításának elősegítésére 2008-ban „útban a hátrányos helyzetű fiatalokkal” projekt elnevezéssel programokat szervezett, roma gyermeknapot tartott a Budapest XIII. kerületi Cigány Kisebbségi Önkormányzattal közösen. A gyermeknapon az Rendőrtisztai Főiskola Tonfa csapata, a Fővárosi Tűzoltóság és a Budapesti Rendőr-főkapitányság is képviseltette magát.

Az Országos Rendőr-főkapitányság és az Európai Roma Rendvédelmi Bajtársi Közhasznú Egyesület továbbképzést szervezett az IRM Nem-

zetközi Oktatási Központ objektumában 2008. április 14. és 18. között a rendőrségi kisebbségi referensek részére. A program célja volt, hogy segítse a Rendőrség kisebbségi referensei részére a munkakör hatékonyabb ellátását, a roma kisebbség és a Rendőrség között felmerülő esetleges konfliktusok jobb megoldását. A képzés fontos célkitűzése, hogy a résztvevők aktív közreműködésére építve szoros szakmai kapcsolat alakuljon ki a csoporttagok között, elősegítve a jó gyakorlatok terjesztését és fokozva a téma iránti elkötelezettséget. A kurzus egy oktatási modell alapjait teremti meg, amely az Európai Roma Rendvédelmi Bajtársi Közhasznú Egyesületben résztvevő országok közreműködésével, valamint pályázati források felhasználásával nemzetközi programmá fejleszthető. Fejleszteni kívánt kompetenciák voltak: konfliktus-kezelés, tárgyalóképesség, kommunikáció, helyzetfelismerés és helyzetismeret, néprajzi ismeretek, együttműködés, innovatív és komplex gondolkodás, szervezetismeret, pro-aktivitás. A felkészítésen a megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságok kisebbségi referensei, illetve a roma kisebbséggel rendszeres kapcsolatban álló rendészeti alkalmazottak vettek részt.

A roma szervezetekkel együttműködésben a kisebbségekkel foglalkozó hivatalok javaslataira támaszkodva további erőfeszítéseket kívánunk tenni annak érdekében, hogy a Rendőrség állományával összefüggésben ne legyen lehetőség a kisebbségeket érintő hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos általános vagy egyedi megállapításokra. Ahogyan maga a társadalom változik, ahogyan a többség-kisebbség ma még törekeny viszonyrendszere kiteljesedik,

úgy fog kiteljesedni a romák és a rendőrök partneri együttműködése is.

Összegzés

Az Európában élő romák számát 12–15 millióra becsülik, amiből mintegy 10 millióan élnek az Európai Unión belül. Az EU legnagyobb roma közösségei Romániában, Spanyolországban, Bulgáriában, Magyarországon, Szlovákiában, Csehországban és Franciaországban találhatóak. A romák továbbra is jelentős problémákkal néznek szembe: megkülönböztetés, mélyszegénység, társadalmi kirekesztettség.

A cigányság a hazánkban élő nemzeti és etnikai kisebbségek közül a legnagyobb lélekszámú közösség, egyben az egyetlen etnikai kisebbség. Európai viszonylatban a negyedik legnépesebb roma közösség él Magyarországon. Nemzeti kisebbségen olyan magyarországi – legalább száz éve honos – népcsoportot értünk, amelynek tagjai a Magyar Köztársaság állampolgárai, de más nyelvi, illetve kulturális nemzethez tartoznak, és ezáltal kettős az identitás-tudatuk. Ilyenek például a magyarországi németek, szerbek, szlovákok. Összesen 12 nemzeti kisebbség él az országban, míg egyetlen etnikai kisebbségnek a romát tekintjük, ugyanis az ő háttérükben nem áll másik, Magyarországon kívüli anyanemzet.²

² Dr. Kalténbach Jenő, dr. Muhi Erika, dr. Udvari Márton, Geskó Sándor, Iványi Klára: Antidiszkriminációs kézikönyv. Clone Design Kft. Budapest, 2007.

A cigány kisebbség hátrányos helyzete összetett. Alacsony képzettségük, ebből adódóan a munkaerőpiacról való kiszorulásuk, egészségi állapotuk, a velük szemben meglévő előítélet hátráltatja, akadályozza őket a társadalmi mobilitásban.

A problémák legtöbb esetben együttesen vannak jelen, a kedvezőtlen tényezők kumulatív, összeadó hatása tovább súlyosbítja a helyzetet és járul hozzá a roma népesség növekedő marginalizálódásához, kirekesztettségéhez. Egyre inkább a társadalom peremére kerülnek és a szegénységük fokozottabban, növekvő mértékben reprodukálja önmagát.

A romák helyzetét nem lehet leegyszerűsíteni sem szegénységi problémává, sem kisebbségpolitikai kérdéssé. A kirekesztődésnek megvannak a sajátos jellemzői, amelyek nemcsak a gazdasági folyamatokból, szociális hátrányokból, hanem az osztály- és társadalmi értékítéletből, szemléletből következnek. A roma lakosság esetében a szociális ügyek kezelése és a kisebbségpolitikai intézkedések keveredése gyakran vezet a roma kisebbség elkülönü-

léséhez, szegregációjához, a szociális problémáik etnicizálódásához. Semmiképpen nem fogadható el annak a szemléletnek a felerősödése, amely a romaságot teszi felelőssé az őket sújtó szegénységért, önhibájukra és másáigukra hivatkozva. Ugyanakkor nem fogadható el az a szemlélet sem, amely a közösségek és az egyén felelősségét tagadva a cigányságot sújtó minden probléma miatt a többségi társadalmat teszi felelőssé.

A roma közösségek képviselőinek jogszabályban biztosított joga és egyre erőteljesebb igénye, hogy aktívan részt vegyenek a roma kisebbséget érintő, különböző szintű döntések meghozatalában. Támogatásuk, együttműködésük nélkül nem valósítható meg a stratégia, közreműködésükkel, részvételükkel azonban lehetővé válik a hosszú távú közös gondolkodás és cselekvés.

A hosszú távú roma stratégia célja a Magyarországon élő roma lakosság társadalmi integrációja, a kisebbségi identitásuk megőrzéséhez szükséges feltételek egyidejű biztosítása.